

Het onbekende Westerwolde

De Boschplaatse in het Groningse Westerwolde was vroeger het bezit van de 'dikste' boer. Nu is het het eerste huis dat in het informatieboekje van de 'Vereniging Gastvrije Nederlandse Landgoederen en Kastelen LKC' wordt genoemd. 'Rust' en 'cultuurhistorie' zijn de twee sleutelwoorden in de doelstelling van de vereniging, die wars blijkt te zijn van grootschaligheid en kabaal op de camping. Sommige leden bieden slechts plaats aan een paar tenten of caravans en hebben niet meer dan één opgeknapt boerderijtje of landarbeidershuisje in de verhuur. Dat laatste is bij De Boschplaatse het geval. Op het grasveld achter het huis is nog ruimte voor ongeveer tien gasten.

Het landgoed in het voorjaarsgroen.

Door Gerrit Jan Zwier

De bewoners van 'De Boschplaatse' staan zowel in het 'Groene boekje' als in het 'Rode boekje' vermeld. In het Groene boekje worden de Nederlandse natuurkampeerterrinen opgesomd. De reeks rode delen van het 'Nederland's Adelsboek', die in de wandelingen het Rode Boekje wordt genoemd, geeft een alfabetisch overzicht van onze vaderlandse aristocratie. Dankzij deze informatiebron weet ik al het één en ander van mevrouw L.E. Caderius van Veen - jonkvrouw de Savornin Lohman, die mij in de kruidentuin van haar woonhuis verwelkomt. Zo weet ik dat L.E. staat voor Louise Elise en ook dat zij in rechte lijn afstamt van de man wiens naam in geen enkele staatsliedenbuurt ontbreekt: Mr. Alexander Frederik de Savornin Lohman (1837-1924), oprichter van de Christelijk Historische Unie (CHU) en tegenspeler van Abraham Kuyper. Hij was haar overgrootvader. Net als hij, studeerde zij aan de Universiteit van Groningen. Maar in tegenstelling tot A.F. trok de kleindochter na haar studie niet naar het Westen, maar naar de Ommelanden. Zij vestigde zich in Blijham, in het Oost-Groningse Westerwolde.

OP EEN Groningse tongval kan men de jonkvrouw - een elegante verschijning in een auberginekleurige lange rok met bijpassend jasje - niet betrappen. Toch is het al 25 jaar geleden dat zij en haar echtgenoot 'De Boschplaatse' van de rijkste boer - 'dikste' boer, zeggen de Groningers - in Blijham overnamen. In de kruidentuin, waar thee en koffie worden geserveerd, krijgen wij gezelschap van hem. Ondanks de dubbele naam, maakt het geslacht Caderius van Veen geen deel uit van de Nederlandse adel. Toch komt hij, dankzij zijn huwelijk, in het Rode Boekje voor. Daarin wordt verkapt dat hij Nederlands heeft gestudeerd en eigenaar is van een instituut waar mensen voor het bedrijfsleven worden opgeleid. Zijn rustige, laconieke manier van praten vormt een aardig contrast met de flamboyante conversatietoon van zijn vrouw. „Val me toch niet steeds in de rede!”, roept zij om de haverklap gekscherend uit.

De Boschplaatse is het eerste huis dat in het informatieboekje van de 'Vereniging Gastvrije Nederlandse Landgoederen en Kastelen LKC' wordt genoemd. 'Rust' en 'cultuurhistorie' zijn de twee

vereniging, die wars blijkt te zijn van grootschaligheid en kabaal op de camping. Sommige leden bieden slechts plaats aan een paar tenten of caravans en hebben niet meer dan één opgeknapt boerderijtje of landarbeidershuisje in de verhuur. Dat laatste is bij De Boschplaatse het geval. Op het grasveld achter het huis is nog ruimte voor ongeveer tien gasten. Het toerisme is voor de bewoners slechts bijzaak. Een toevallig passerende recreant zal niet gauw ontdekken dat er achter De Boschplaatse een kampeerterrin voor hem klaarstaat - aan het Oosteinde, een weg die van Blijham naar Bellingwolde voert, is geen bord te bekennen dat hem daarop wijst.

Kort na de ruilverkavelingen deed de 'dikste' boer van Blijham in 1972 afstand van zijn boerderij. De ruim 100 bunder (=100 ha) huis en akkers werden gescheiden. Het erf bestond uit gras en grint, oude beuken en linden. Het huis, een herenboerderij uit het eind van de vorige eeuw, is zoveel mogelijk in oude staat hersteld. Zowel het Oldambt als Westerwolde is rijkelijk bedeed met opvallende en opzichtige woonhuizen van boerderijen die er soms als villa's of borgen uitzien. Zij geven een indruk van de boerenweldadigheid die hier vroeger, en overigens ook nu nog, heerste. „De boeren gingen leven als patriciërs”, zegt mijn gastheer. Zij namen Italiaanse stucadoors in de arm en lieten hun tuinen in de Engelse landschapsstijl aanleggen.

AAN HET Oosteinde staan nog enkele andere voorbeelden van deze landelijke architectuur. Bellingwolde, een dorp verderop, pronkt zelfs met een hele rij chique boerenhuizen. Zij liggen aan weerszijden van een boomrijke laan, die terecht de Hoofdweg wordt genoemd, want achter de woningen strekt het vlakke groene land zich tot aan de einder uit. Sommige huizen vertonen een wirwar van stijlen, van neoclassicisme tot Jugendstil. De omschakeling van veehouderij naar akkerbouw

gelegd. Dat de landarbeiders niet in die weelde deelden, zou later tot grote sociale onrust leiden. In een brochure van Caderius van Veen de sociale historie van Westerwolde kort samen. Hij heeft het over de arrogantie en de uitbuiting van de herenboeren en over de 'nog steeds bespeurbare haat tegen de boerenstand'. Ook de Groningse adel, de jonkers, krijgen een veeg uit de pan: zij waren in sociaal-economisch opzicht de 'slechtste voorbeelden van hun stand'.

Bij OOST-GRONINGEN

denkt men al gauw aan armoede, communisten, strokarton, aardappelmeel en saai veenkolonien. Maar het is ook een gebied van landadel, borgen, kloosters, dikke boeren en bossen. Het Oldambt, dat zich ten noorden van Westerwolde uitstrekt, is een open polderlandschap met grote boerderijen, met slechts hier en daar een wierdendorpje. De voormalige heerlijkheid Westerwolde is veel afwisselender. Op de zandruggen liggen esdorpen, van waaruit het veen werd ontgonnen. Later pakte de stad Groningen de vervening grootscheeps aan en verdroog het kanaal het meanderende riviertje, waarnaar nu iedereen een zo'n heimwee heeft. Vandaar dat men weer probeert de Westerwoldse Aa zijn oude bochten terug te geven.

Het echtpaar Caderius van Veen is nu al een kwart eeuw bezig zijn woning in de oude staat te herstellen. 'Laten wij gewoon doen...' schrijft de eigenaar in een brochure. 'Ook al voldoet De Boschplaatse aan de wettelijke norm voor landgoederen, het is geen echt landgoed en het huis is geen kasteel.' Bij de bouw van het huis gebruikte men materiaal van de boerderij die een jaar eerder was afgebrand. Deze stamde uit de zeventiende eeuw. In de loop der jaren zijn achter verlaagde plafonds en de ombouw van schoorstenen heel wat fraai houtsnijwerk en andere ornamenten tevoorschijn gekomen. Die ontdekkingsreis is nog steeds niet ten einde, zo blijkt uit

vertrekken bevinden zich in een staat van restauratie. Alleen de voormalige pronkruimer heeft men met rust gelaten.

In de hoge gang hangen de familieportretten van de De Savornin Lohmans aan de muur. Ook de stamvader Meinhard Lohman, burgemeester en lakenhandelaar uit Neuenhaus, is present. Twee eeuwen na zijn dood (1619) werd Maurits Adriaan de Savornin Lohman in de adelstand verheven. Mijn gastheer trekt uit een wand met boeken een reusachtig roodlinnen werk, *Stam- en Wapenboek van Aanzienlijke Nederlandsche Familien*, van A.A. Vorsterman van Oijen. Hij bladert er even in, maar kan het familiewapen van zijn vrouw niet vinden, niet onder de S en evenmin onder de L. „Dit is dan ook geen adelsboek”, merkt zij fijntjes op. En inderdaad, in het Nederland's Adelsboek wordt het wapen wel afgebeeld en beschreven. Vier kleurrijke velden bieden ruimte aan spoorraden, klaverbladen, griffoenspoten en gouden turven.

Aan het tuïnherstel hadden de nieuwe bewoners eveneens hun handen vol. Zij troffen een erf aan dat was geplaveid met beton, puin en tractorbanden. Inmiddels is de oude tuin in oude glorie herrezen. In de 'slingervijver' bloeit het waterdrieblad. Een houten bruggetje leidt naar een schiereiland met frivool tuinhuisje. „De afwisseling van groene en bruine bomen geeft een coulisseneffect”, legt de jonkvrouw mij uit. Het gazon is niet vlak, maar glooiend: dat heeft met het inklinken van de veenbodem te maken.

ONDER DE bomen huist de stinzenflora, dat zijn voor het grootste deel bolgewassen die ooit door de bewoners zijn geplant. Het gaat om plantjes als daslook, holwortel en lenteklokje. Op de plaats van de oude koestal kwam een kruidentuin. En waar eens de appelhof in bloei stond, staan nu een paar tenten bijeen.

Vanuit Blijham kan men uitstapjes maken naar het vestingstadje Bourtange of naar het kuuroord in Nieuweschans. Of naar Jipsinghuizen, Vlagtwedde, Veelerveen, de Ruiten Aa, het Metbroekbos en al die andere plaatsen waar de meeste Nederlanders nog nooit van hebben gehoord.

Nadere informatie: L.E. Caderius van Veen - jkvr. de Savornin Lohman. De Boschplaatse, Oosteinde 46, 9697 XH Blijham. Tel. 093-3111111

